

Monika Wojcieszak-Zbierska✉

Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

Rola kobiet sołtysów w kształtowaniu lokalnego rozwoju

Streszczenie. Celem artykułu jest analiza poziomu uczestnictwa kobiet w wiejskim samorządzie na przykładzie sprawowania funkcji sołtysa w gminie Gniezno oraz ukazanie roli i znaczenia kobiet sołtysów w kształtowaniu lokalnego rozwoju na przykładzie tej gminy. W pracy wykorzystano pierwotne oraz wtórne materiały źródłowe. Źródła wtórne to literatura naukowa w zakresie rozwoju lokalnego i samorządu terytorialnego. W pierwszej części artykułu przybliżono rolę i znaczenie sołtysa na wsi oraz zaprezentowano najważniejsze informacje dotyczące analizowanej gminy. Źródła pierwotne to wyniki badań przeprowadzonych w marcu 2020 roku dotyczące zaangażowania kobiet w sprawowaniu roli sołtysa na wsi w gminie Gniezno z wykorzystaniem metody ankiety bezpośredniej. Na podstawie wyników przeprowadzonych badań można stwierdzić, że w gminie tej nastąpił wzrost liczby kobiet w środowisku lokalnym piastujących rolę gospodarza wsi. Respondentki wskazały, że głównym powodem ich kandydowania na tę funkcję była silna potrzeba zmian na wsi. Korzyścią pozytywną płynącą z pełnienia funkcji sołtysa było zbudowanie sieci nowych kontaktów, wzrost samorealizacji, zdobycie doświadczenia i kompetencji społecznych.

Słowa kluczowe: kobieta, sołtys, władza lokalna, wieś

Wstęp

W historii Polski sprawowanie urzędu sołtysa ma bardzo bogatą tradycję. W literaturze pierwsze wzmianki o funkcjonowaniu sołtysa, który stoi na czele wsi, sięgają wieków XII i XIII. Wówczas urząd był dziedziczny, co oznaczało, że mógł być sprzedany na warunkach określonych w przywileju lokacyjnym. Sołtys był osobą majątną, a jego główne źródło utrzymania stanowiła uprawa ziemi wolnej od czynszów wobec pana. Z czasem uzyskiwał on prawo do zakładania młyna czy lokalnej karczmy, które były często przez sołtysów dzierżawione. W zamian sołtys przewodniczył tzw. wiejskiej ławie sądowej, zbierał czynsz dla pana oraz pełnił konną służbę wojskową¹. Z biegiem lat jego rola oraz kompetencje ulegały ewolucji i związane były z ustrojem politycznym, gospodarczym i społecznym. Współcześnie można zauważyć, że rośnie akceptacja społeczna obejmo-

¹ B. Abramowicz: Instytucja zebrania wiejskiego w opinii sołtysów i mieszkańców (przykład gminy X), *Wieś i Rolnictwo* 2011, nr 4, s. 193–212.

J. Bardach: *Historia państwa i prawa Polski*, t. I: Do połowy XV wieku, PWN, Warszawa 1964, s. 21.

A. Ptak: *Rywalizacja polityczna w samorządach lokalnych. Studium wybranych gmin*, Poznań–Kalisz, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Wydział Pedagogiczno-Artystyczny, Poznań 2011, s. 13.

✉ monika.wojcieszak@up.poznan.pl

wania przez kobiety funkcji publicznych, w tym także sołtysa². Analizując dane Głównego Urzędu Statystycznego z ostatnich dwudziestu lat, można zauważyć, że kobiety coraz częściej kandydują do samorządu i uzyskują mandaty³. W polskim dyskursie publicznym w ciągu ostatnich lat upowszechniła się teza głosząca, że „kobiety przejmują władzę na wsi”⁴. Coraz częściej w mediach społecznościach pojawiają się reportaże, felietony, artykuły opisujące aktywność kobiet sołtysów, prezentujące działania kobiet oraz przykłady „Rzeczpospolitych Babskich”, tj. gmin wiejskich, w których zdecydowana większość radnych to kobiety⁵. Kobiety na wsi coraz częściej określane są jako inicjatorki rozwoju lokalnej przedsiębiorczości. Podejmowane przez nie inicjatywy są szeroko akceptowane przez miejscową społeczność. Co ważne, kobiety wiejskie kreują i promują lokalną gospodarkę, wykorzystując nowoczesne technologie oraz media społecznościowe.

Rola i znaczenie funkcji sołtysa na wsi

Tradycja funkcjonowania sołtysa na terenach wiejskich sięga czasów średniowiecznych. Istotą ówczesnego samorządu w głównej mierze było przeniesienie uprawnień panującego władcy na konkretne stany w formie przywileju. „Powstanie samorządu wiejskiego połączone z procesem kolonizacyjnym wsi na prawie niemieckim, gdzie podstawę prawną stanowiło porozumienie pomiędzy tzw. zasadźcą a panem lub władcą państwa. W ten sposób władza publiczna na wsi przechodziła w ręce sołtysa, a jej przedmiotem była administracja, sądownictwo i ustawodawstwo”⁶. Współcześnie szczeblem samorządowym najbliższym mieszkańcom terenów wiejskich jest samorząd gminny (od

² R. Siemieńska: Kobiety i mężczyźni – aktorzy „płynnej rzeczywistości”. Niespójność postaw, zachowań i pozycji – dwie dekady przemian w Polsce i na świecie, [w:] Polska po 20 latach wolności, M. Bucholc, S. Mandes, T. Szawiel, J. Wawrzyniak (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2011, s. 443–464; M. Fuszara: Kobiety w wyborach samorządowych w 2010 roku z perspektywy uczestniczek procesu wyborczego, [w:] Kobiety, wybory, polityka, M. Fuszara (red.), Wydawnictwo Fundacja Instytutu Spraw Publicznych, Warszawa 2013, s. 63–68; A. Niżyńska: Kobiety w wyborach samorządowych w Polsce w 2010 roku, [w:] Kobiety, wybory, polityka, M. Fuszara (red.), Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2013, s. 129; M. Stanny: Wieś jako przedmiot badań demograficznych, [w:] Wieś jako przedmiot badań demograficznych na początku XXI wieku, M. Halamska (red.), Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2011, s. 97–117; I. Matysiak: Sołtysi i sołtyski o pełnionych rolach i motywach sprawowania funkcji w wybranych środowiskach wiejskich, *Wieś i Rolnictwo* 2013, nr 3(160), s. 138–152.

³ <https://stat.gov.pl/publikacje/publikacje-a-z/szukaj.html?letter=K> (dostęp: 26.05.2020).

⁴ I. Matysiak: Rola sołtysów we współczesnych społecznościach wiejskich. Płeć jako czynnik różnicujący, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2014, s. 22.

⁵ I. Matysiak: Rola sołtysów we współczesnych..., op. cit., s. 23; A. Ptak: Wybory sołtysów i rad sołectkich. W poszukiwaniu prawideł rywalizacji wyborczej w organach pomocniczych samorządów gmin wiejskich w Polsce, *Studia Regionalne i Lokalne* 2012, nr 3(49), s.108–109; E. Stasiak: Uczestnictwo kobiet w sprawowaniu władzy w gminach wiejskich, *Acta Universitatis Lodzensis Folia Sociologica* 2019, 68, s. 33–45; M. Półtorak: Kobiety, kwoty, polityka: gwarancje równości płci w Unii Europejskiej, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2015, s. 57.

⁶ I. Matysiak: Rola sołtysów we współczesnych..., op. cit., s. 25; J. Wilkin: Polska wieś 2012 – główne tendencje, zjawiska i problemy. Synteza raportu, [w:] Polska wieś 2012. Raport o stanie wsi, J. Wilkin, I. Nurzyńska (red.), Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2012, s. 9–15; M. Augustyniak: Jednostki pomocnicze gminy, Wydawnictwo Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2010, s. 114–119.

2002 roku). Jego dopełnieniem są sołectwa, jednostki pomocnicze gmin, które obejmują zazwyczaj jedną lub kilka wiejskich jednostek osadniczych. Szczegółowe zasady funkcjonowania sołectw określone są w aktach prawa miejscowego, co oznacza, że wytyczne znajdują się w statutach sołectw uchwalanych przez rady poszczególnych gmin. Statuty te są dostosowane do potrzeb oraz możliwości sołectw, zróżnicowanych pod względem położenia, populacji i lokalnych zasobów⁷.

Sołtys to osoba wybrana spośród mieszkańców wsi, którą wspiera tzw. rada sołeczka. W świetle obowiązujących przepisów sołtys jest organem wykonawczym. Reforma samorządowa z 1990 roku nie określiła jednoznacznie obowiązków sołtysów. Tego typu zapisy uwzględnia się w statutach poszczególnych sołectw, co często pozwala na pewną samowolę samych urzędujących bądź osób mających wpływ na losy poszczególnych środowisk wiejskich (samorząd, lokalni liderzy). Jednakże zgodnie z art. 36 ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym w sołectwie są dwa organy: uchwałodawczy, jakim jest zebranie wiejskie oraz wykonawczy, którym jest sołtys. Do podstawowych obowiązków sołtysa należy w szczególności:

- zwoływanie posiedzeń rady sołeczkiej,
- zwoływanie zebrań wiejskich,
- wpływanie na wykorzystanie aktywności mieszkańców służącej poprawie gospodarki i warunków życia,
- reprezentowanie interesów mieszkańców sołectwa na zewnątrz,
- uczestniczenie w naradach sołtysów zwoływanych okresowo przez wójta,
- pobieranie podatków i opłat lokalnych⁸.

Ponadto sołtysi realizują wiele działań organizacyjnych, m.in.:

- organizują i koordynują prace mieszkańców na rzecz sołectwa,
- nadzorują imprezy okolicznościowe,
- sprawują opiekę nad miejscową świetlicą wiejską,
- pozyskują środki finansowe dla wsi na różne przedsięwzięcia w zakresie podniesienia jakości życia na wsi,
- pomagają rodzinom wielodzietnym w pozyskiwaniu pomocy z urzędu gminy.

Sołtysi pełnią także funkcje łącznika między mieszkańcami sołectwa a lokalnym samorządem wyższego szczebla, np. gminą. Za wykonywaną pracę nie otrzymują stałego wynagrodzenia (wyjątkiem jest procent od tzw. kwartalnego inkasa podatków lokalnych tj. leśnego, rolnego, od nieruchomości od osób fizycznych). W ramach wykonywanej pracy nie są objęci ubezpieczeniem społecznym, a czas sprawowania kadencji nie jest wliczany do okresu zatrudnienia. Zgodnie z przepisami, tj. z art. 37b ustawy o samorządzie gminnym, sołtys może jedynie otrzymać dietę za udział w pracach na rzecz

⁷ A. Gołębiowska, B. Zientarski (red.): Sołectwo – studium prawnoustrojowe, Kancelaria Senatu, Warszawa 2017, https://www.senat.gov.pl/gfx/senat/userfiles/_public/k9/agenda/seminaria/2017/170131_soltysi/solectwo_studium.pdf (dostęp: 26.05.2020).

⁸ Ibidem; Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r., poz. 198 z późn. zm. – dalej jako: u.s.g.).

gminy oraz otrzymać zwrot kosztów podróży służbowej⁹. Oznacza to, że rola sołtysa jest społeczna i ogranicza się do roli inkasenta.

Współcześnie wiele wsi boryka się z problemem braku odpowiedniego kandydata na to stanowisko, trudno jest bowiem o sprawnego organizatora, który potrafi rozbudzić aktywność mieszkańców i motywować ich do włączania się w sprawy własne i sołectwa. Dlatego zauważono, że odpowiedzią na pojawiający się aspekt może być pełnienie funkcji sołtysa przez kobietę. Od lat trwa dyskusja na temat równego udziału kobiet i mężczyzn w życiu publicznym, w tym także politycznym¹⁰. Dokonujące się zmiany społeczne, wzrastająca świadomość społeczności, odpowiednie kompetencje powoduje, że coraz częściej to stanowisko obejmują kobiety. Niewątpliwie w aktywności kobiet związanych z pełnieniem określonej funkcji podstawową rolę odgrywają cechy osobowościowe poszczególnych pań. Należy jednak podkreślić, że nadal w wielu wsiach na terenie Polski dominuje stereotyp, że kobiety postrzegane są jako osoby, które nie powinny ubiegać się o stanowiska publiczne. Ponadto warto podkreślić, że tradycyjne postrzeganie roli kobiet w środowisku wiejskim nadal utożsamiane jest z kreowaniem wizerunku kobiety, która boryka się z brakiem wiary we własne siły, odczuwa obawę przed ryzykiem, lęk przed opinią społeczną¹¹. Jednakże w opracowaniach i raportach GUS (2018) można zauważyć, że z roku na rok rośnie liczba kobiet sprawująca władzę na różnych szczeblach¹². Również Podgórska-Rykała (2016)¹³ oraz Matysiak (2014)¹⁴ podkreśliły, w swoich badaniach, że obecnie wzrosło zainteresowanie aktywnością polityczną kobiet, która pozwala na działanie na rzecz rozwoju lokalnego.

Charakterystyka gminy Gniezno – wybrane zagadnienia

Gmina Gniezno leży we wschodniej części województwa wielkopolskiego na Wysoczyźnie Gnieźnieńskiej, która jest naturalnym wododziałem dzielącym dorzecze Warty i Wisły. Leży ona w granicach administracyjnych powiatu gnieźnieńskiego. W skład gminy Gniezno wchodzi miejscowości: Braciszewo, Dalki, Dębowiec, Ganina, Goślinowo, Jan-

⁹ Ustawa o samorządzie gminnym z dnia 8 marca 1990 r. (Dz.U. z 1990 r., nr 16, poz. 95)

¹⁰ H. Izdebski: Jednostki pomocnicze gminy – pomiędzy organami gminy a obywatelami jako podmiotem władzy lokalnej, *Samorząd Terytorialny* 2011, nr 12, s. 95–110; K. Kajdanek: W poszukiwaniu nowej roli? Sołtysi urbanizujących się wsi podmiejskich *Wrocławia, Wieś i Rolnictwo* 2011, nr 1, s. 87–106; K. Krzyżanowska: Przedsiębiorczość na obszarach wiejskich – stan i perspektywy rozwoju, *Wydawnictwo SGGW, Warszawa* 2010, s. 5; B. Szczepańska, J. Szczepański: Współczesne role kół gospodyń wiejskich w społecznościach lokalnych (na przykładzie województwa dolnośląskiego), *Acta Universitatis Lodzianis. Folia Sociologica* 2019, nr 68, s. 67–72; M. Wojcieszak: Women's cooperation in Polish rural areas, *Proceedings of the 2019, International Conference „Economic Science for Rural Development”* 2019, nr 50, s. 248–256. DOI: 10.22616/ESRD.2019.031.

¹¹ M. Marks-Krzyszowska: Ekonomiczne i społeczno-kulturowe aspekty braku aktywności zawodowej kobiet na wsi oraz sposoby ich ograniczania, *Wieś i Rolnictwo* 2012, nr 4, s. 128–137.

¹² Główny Urząd Statystyczny: *Rocznik Statystyczny 2018*, Zakład Wydawnictw Statystycznych, Warszawa 2018.

¹³ J. Podgórska-Rykała: *Polityka równości płci na szczeblu samorządowym*, Oficyna Wydawnicza Humanitas, Sosnowiec 2016, s. 89–109.

¹⁴ I. Matysiak: *Rola sołtysów we współczesnych...*, op. cit., s. 26.

kowo Dolne, Janówko, Kalina, Krzyszczewo, Lubochnia, Lulkowo, Łabiszynek, Mączniki, Mnichowo, Modliszewko, Napoleonowi, Obora, Obórka, Osiniec, Piekary, Pszczyn, Pyszczyn, Skierszewo, Strzyżewo Kościelne, Strzyżewo Paczkowe, Strzyżewo Smykowe, Szczytniki Duchowe, Wełnica, Wierczbiczany, Winiary, Wola Skorzęcka, Zdziechowa. Gmina w sposób dość równomierny okala miasto Gniezno, które jest centrum gospodarczym i kulturalnym powiatu. Powierzchnia gminy wynosi 178 km². Jest drugą co do wielkości gminą w powiecie gnieźnieńskim (rys. 1). Zamieszkuje ją blisko 12 tysięcy osób¹⁵.

Ludność gminy Gniezno liczy obecnie 11 951 osób, w tym 8383 mężczyzn i 3568 kobiet. Stanowi ona 6,71% ludności całego powiatu¹⁶. Pod względem liczby ludności gmina Gniezno zajmuje pierwsze miejsce wśród gmin wiejskich oraz czwarte wśród wszystkich gmin należących do powiatu gnieźnieńskiego (tab. 1). Analizując gęstość zaludnienia, gmina Gniezno zajmuje drugie miejsce wśród gmin wiejskich i siódme miejsce wśród wszystkich gmin zlokalizowanych na terenie powiatu gnieźnieńskiego (rozpatrywanych wspólnie)¹⁷. Najwięcej osób mieszka we wsi Zdziechowa (9,55%), Łabiszynku (7,26%), Jankowie Dolnym (6,70%), Mnichowie (5,33%), Modliszewku (4,95%), Osincu (4,91%), Piekarach (4,72%), Szczytnikach Duchownych (4,61%), Goślinowie (4,19%). Razem w miejscowościach tych mieszka blisko 60% mieszkańców całej gminy.

Tabela 1. Profil gminy Gniezno (podstawowe dane)

Wyszczególnienie	Lata		
	2016	2017	2018
Ludność	11 364	11 614	11 951
Ludność na 1 km ²	64	65	67
Kobiety na 100 mężczyzn	100	101	101
Dochody ogółem budżetu gminy na 1 mieszkańca w zł	4 289	4 538	4 679
Wydatki ogółem budżetu gminy na 1 mieszkańca w zł	4 154	5 158	5 427
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (%)	3,5	2,8	2,0
Turystyczne obiekty noclegowe*	2	2	2
Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze EGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym	1 794	1 840	1 893
Mieszkania oddane do użytkowania na 10 tys. ludności	111	131	158
Pracujący na 1000 ludności**			

*Dane dotyczą obiektów noclegowych posiadających 10 i więcej miejsc.

**Bez podmiotów gospodarczych liczbie pracujących do 9 osób oraz gospodarstw indywidualnych w rolnictwie.

Źródło: https://poznan.stat.gov.pl/vademecum/vademecum_wielkopolskie/portrety_gmin/powiat_gnieznienski/gm_wiejska_gniezno.pdf (dostęp: 20.05.2020).

¹⁵ https://poznan.stat.gov.pl/vademecum/vademecum_wielkopolskie/portrety_gmin/powiat_gnieznienski/gm_wiejska_gniezno.pdf (dostęp: 20.05.2020).

¹⁶ Ibidem (dostęp: 22.05.2020).

¹⁷ Ibidem (dostęp: 21.05.2020).

Historia gminy Gniezno jest bardzo bogata. Pojezierze Gnieźnieńskie to jeden z najpiękniejszych zakątków w gminie. W obrębie Pagórków Gnieźnieńskich ma interesującą rzeźbę terenu urozmaiconą doliną Wełny i stokami Wysoczyzny Gnieźnieńskiej. Przez kilka wsi zlokalizowanych w obrębie gminy Gniezno przebiega wielkopolski odcinek szlaku św. Jakuba – jednego z największych szlaków kulturowych w Europie i jednego z najważniejszych chrześcijańskich szlaków pielgrzymkowych. Przez poszczególne miejscowości gminy Gniezno przebiega Szlak Piastowski, który jest jednym z najbardziej rozpoznawalnych i najczęściej przemierzanych szlaków turystycznych w Polsce. Na terenie gminy występują także liczne walory przyrodnicze, m.in.: malowniczo położone jeziora, które stanowią interesujący element krajobrazu.

Rysunek 1. Mapa gminy Gniezno

Źródło: <http://www.urzadgminy.gniezno.pl/portal/nasza-gmina.html> (dostęp: 25.05.2020).

Cel i metody badań

Celem opracowania jest analiza poziomu uczestnictwa kobiet w wiejskim samorządzie na przykładzie sprawowania funkcji sołtysa w gminie Gniezno oraz ukazanie roli i znaczenia kobiet sołtysów w kształtowaniu lokalnego rozwoju na przykładzie tej gminy. W badaniach przyjęto problem badawczy: Jakie czynniki zdecydowały o kandydowaniu kobiet na stanowisko sołtysa oraz czy ich praca wpływa na rozwój lokalny regionu?

W pracy posłużono się klasyczną analizą dokumentów, na które składała się literatura naukowa z zakresu rozwoju lokalnego. W drugiej części artykułu przedstawiono

wyniki badań własnych, które zostały przeprowadzone w marcu 2020 roku na próbie 15 osób (kobiet) z wykorzystaniem metody ankiety bezpośredniej, które sprawują funkcję sołtysa. Dobór respondentów był celowy, a samo badanie było anonimowe. Zostało ono zrealizowane podczas walnego zebrania wszystkich sołtysów gminy Gniezno.

Wyniki badań

Na terenie gminy Gniezno funkcjonuje 30 sołectw. Do 2018 roku w gminie tej stanowisko sołtysa obejmowało blisko 90% mężczyzn. Po ostatnich wyborach samorządowych w 2018 roku sytuacja się zmieniła i aktualnie to stanowisko piastuje 50% kobiet. Co ciekawe, po wyborach samorządowych kobiety objęły stanowisko sołtysa we wszystkich większych wsiach, gdzie liczba mieszkańców wynosi powyżej 150 osób (np. wieś Zdziechowa, Goślinowo, Wierzbiczany, Łabiszynek, Osiniec).

Wiek respondentek był dość zróżnicowany. Przeważały młode osoby (poniżej 40. roku życia), których było osiem. Kobiet pomiędzy 40. a 60. rokiem życia było sześć, a tylko jedna respondentka to pani powyżej 60 lat. Poziom wykształcenia był relatywnie wysoki. W głównej mierze dominowały respondentki, które ukończyły studia wyższe (było ich siedem) oraz szkołę średnią (cztery). Pozostałe panie miały ukończoną szkołę zasadniczą zawodową oraz podstawową.

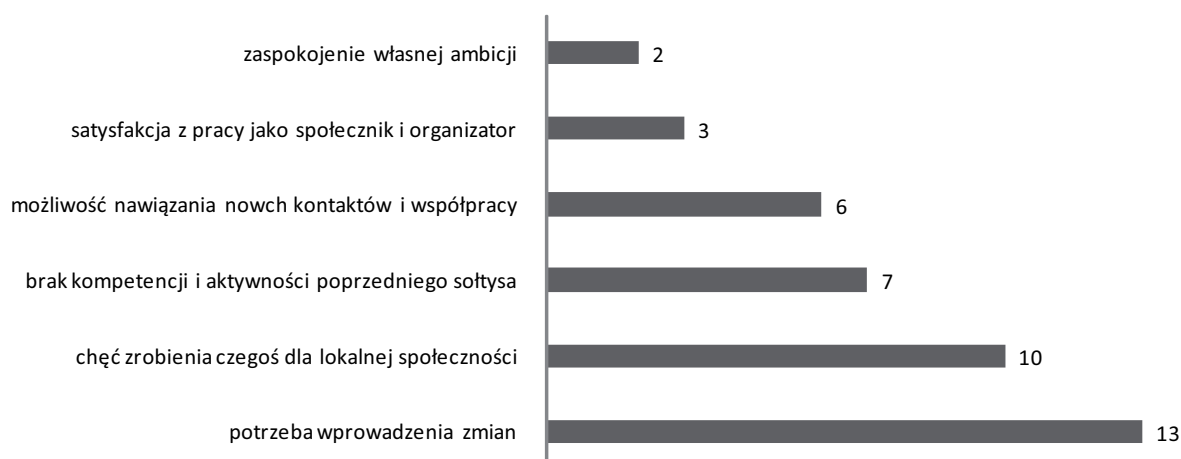
Analizując źródło utrzymania wskazane przez respondentki, można zauważyć, że większość badanych zadeklarowała, że pracuje poza rolnictwem oraz prowadzi własną działalność gospodarczą (dziewięć kobiet). Trzy panie potwierdziły, że ich źródłem utrzymania są dochody z pracy własnej w gospodarstwie. Pozostałe respondentki potwierdziły, że utrzymują się z renty lub emerytury oraz obecnie nie wykonują pracy zarobkowej (tab. 2).

Badane zapytane zostały także o powody, którymi kierowały się podczas kandydowania na stanowisko sołtysa (rys. 2). Głównym motywem była przede wszystkim potrzeba wprowadzenia zmian, chęć zrobienia czegoś dla lokalnej społeczności, brak kompetencji i aktywności poprzedniego sołtysa, czy satysfakcja z pracy jako społecznik i organizator. Ponadto badane wskazały także, że powodem były takie aspekty, jak: „rozpoznawalność sołtysa”, „mieszkańcy wsi liczą się ze zdaniem sołtysa”, „sołtys to prestiż” oraz „możliwość zaistnienia w urzędzie gminy”.

Tabela 2. Status badanych kobiet pełniących funkcję sołtysów na rynku pracy

Status respondentki	Sołtyski (N = 15)
Praca w gospodarstwie rolnym	3
Praca najemna poza gospodarstwem rolnym	5
Prowadzenie działalność gospodarczej	4
Renta, emerytura	2
Nie pracuje	1

Źródło: opracowanie własne.

*Badane mogły wskazać więcej niż jedną odpowiedź oraz określić powód.

Rysunek 2. Powody kandydowania na stanowisko sołtysa (N = 15)

Źródło: badania własne.

Pełnienie funkcji gospodarza wsi jest funkcją honorową, ale także wyzwaniem, które z pewnością nie polega tylko na pobieraniu podatków rolnych czy podatku od nieruchomości. Panie pełniące funkcję sołtysa aktywizują mieszkańców wsi i z pewnością są siłą napędową mobilizującą do działania na wielu polach. Badając zrealizowane inicjatywy i przedsięwzięcia przez sołtyski można wskazać, że respondentki najchętniej angażują się w działalność społeczną, zachęcając gospodynie do wyrabiania i promowania lokalnych produktów (rys. 3). Przykładem może być tutaj zespół kół gospodyń wiejskich (KGW), które funkcjonują na terenie gminy, wygrywając liczne konkursy kulinarne. Ponadto sześć pań pełniących funkcję sołtysa jest inicjatorkami założenia KGW. Liderki na wsi organizują liczne spotkania i zabawy (np. zabawy andrzejkowe, karnawałowe, dożynkowe, bal seniora, a także spotkania z aktorami miejscowego teatru w Gnieźnie czy autorami

*Badane mogły wskazać więcej niż jedną odpowiedź.

Rysunek 3. Inicjatywy zrealizowane przez badane na stanowisko sołtysa [N = 15]

Źródło: badania własne.

książek). Interesującym zagadnieniem podjętym w badaniu był obszar dotyczący korzyści i ograniczeń wynikających z pełnienia funkcji sołtysa wsi (rys. 4).

Wśród wachlarza korzyści, które wynikają z pełnienia funkcji sołtysa, respondenci wskazały przede wszystkim na aspekty, których istotą jest budowanie wewnętrznej pozycji, kompetencji społecznych i samorealizacji. Ważnym elementem było także nawiązywanie nowych kontaktów zarówno na obszarze wsi, jak i poza nią. Z kolei wśród ograniczeń i obaw związanych z piastowaniem urzędu, badane wskazały na brak doświadczenia związanego z pełnioną funkcją, lęk oraz strach dotyczący objętej funkcji, oraz opór miejscowej społeczności w zakresie współpracy. Podobne wyniki zaprezentowały Matysiak (2014)¹⁸, Podgórska-Rykała (2016)¹⁹ oraz Fuszara (2013)²⁰.

*Badane mogły wskazać więcej niż jedną odpowiedź.

Rysunek 4. Korzyści i ograniczenia związane z pełnieniem funkcji sołtysa według badanych (N = 15)

Źródło: badania własne.

¹⁸ I. Matysiak: Rola sołtysów we współczesnych społecznościach wiejskich. Płeć jako czynnik różnicujący, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2014.

¹⁹ J. Podgórska-Rykała: Polityka równości płci na szczeblu samorządowym, Oficyna Wydawnicza Humanitas, Sosnowiec 2016.

²⁰ Fuszara M.: Kobiety w wyborach..., op. cit.

W bieżącym roku jedna z pań zainicjowała i zgłosiła wieś Goślinowo do konkursu „Podwórko Talentów NIVEA”. Ponadto liderki na wsi podejmują trud i wnioskuje o środki z budżetu Unii Europejskiej m.in. na budowanie placów zabaw na wsi, promowanie lokalnej kuchni (np. danie plynza z gziką) oraz wsparcie miejscowych szkół i przedszkoli. Kobiety piastujące aktualnie urząd sołtysa to osoby młode, w związku z tym niemal trzy czwarte z nich komunikuje się z miejscową społecznością za pomocą mediów społecznościowych. Ponadto panie chętnie tworzą stronę wioski na Facebooku, informując na bieżąco o wszystkich istotnych wydarzeniach w obrębie gminy.

Podsumowanie

Współcześnie oczekiwania społeczne są coraz większe, dlatego niezwykle trudno jest być dobrym gospodarzem wsi spełniającym określone wymagania. To właśnie od sołtysów, ich postępowania i kompetencji zależy, czy w danej społeczności tętni życie, czy pojawiają się różne inicjatywy i czy jest wiele spraw integrujących mieszkańców.

W analizowanej gminie Gniezno po ostatnich wyborach samorządowych 50% mandatów na stanowisko sołtysa otrzymały kobiety. Badane respondentki to w głównej mierze osoby młode, wykształcone, które zdecydowały się objąć ten urząd ze względu na możliwość samorealizacji i zaspokojenia własnych aspiracji. Ważnym motywem podjęcia przez nie trudu pełnienia tej funkcji była chęć zrobienia czegoś dla miejscowej społeczności oraz potrzeba wprowadzenia zmian. Autorka pracy ma świadomość ograniczeń, które wynikają przede wszystkim z doboru próby oraz jej liczebności. Powyższe rozważania można zatem traktować jako przyczynek do dalszych i pogłębionych badań w zakresie roli i znaczenia sołtyszek w kształtowaniu lokalnego rozwoju.

Literatura

- Abramowicz B.: Instytucja zebrania wiejskiego w opinii sołtysów i mieszkańców (przykład gminy X), Wieś
- Augustyniak M.: Jednostki pomocnicze gminy, Wydawnictwo Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2010.
- Bardach, J.: Historia państwa i prawa Polski, t. I: Do połowy XV wieku, PWN, Warszawa 1964.
- Fuszara, M.: Kobiety w wyborach samorządowych w 2010 roku z perspektywy uczestniczek procesu wyborczego, [w:] Kobiety, wybory, polityka, M. Fuszara (red.), Wydawnictwo Fundacja Instytutu Spraw Publicznych, Warszawa 2013.
- Główny Urząd Statystyczny: Rocznik Statystyczny 2018, Zakład Wydawnictw Statystycznych, Warszawa 2018.
- Gołębiowska A., Zientarski B. (red.): Sołectwo – studium prawnoustrojowe, Kancelaria Senatu, Warszawa 2017, https://www.senat.gov.pl/gfx/senat/userfiles/_public/k9/agenda/seminaria/2017/170131_soltysi/solectwo_studium.pdf (dostęp: 26.05.2020).
- https://poznan.stat.gov.pl/vademecum/vademecum_wielkopolskie/portrety_gmin/powiat_gnieznienski/gm_wiejska_gniezno.pdf (dostęp: 20.05.2020, 21.05.2020, 25.05.2020).
- <https://stat.gov.pl/publikacje/publikacje-a-z/szukaj.html?letter=K> (dostęp: 26.05.2020).
- i Rolnictwo 2011, nr 4, s. 193–212.
- Izdebski H.: Jednostki pomocnicze gminy – pomiędzy organami gminy a obywatelami jako podmiotem władzy lokalnej, Samorząd Terytorialny 2011, nr 12, s. 95–110.

- Kajdanek K.: W poszukiwaniu nowej roli? Sołtysi urbanizujących się wsi podmiejskich Wrocławia, *Wieś i Rolnictwo* 2011, nr 1, s. 87–106.
- Krzyżanowska K.: *Przedsiębiorczość na obszarach wiejskich – stan i perspektywy rozwoju*, Wydawnictwo SGGW, Warszawa 2010.
- Lachiewicz W.: *Gospodarka finansowa sołectw – na podstawie ustawy o funduszu sołeckim oraz w ramach ustaleń statutu gminy i statutu sołectwa*, Stowarzyszenie Liderów Lokalnych Grup Obywatelskich, Warszawa 2013.
- Marks-Krzyszowska M.: Ekonomiczne i społeczno-kulturowe aspekty braku aktywności zawodowej kobiet na wsi oraz sposoby ich ograniczania, *Wieś i Rolnictwo* 2012, nr 4, s. 128–137.
- Matysiak I.: *Rola sołtysów we współczesnych społecznościach wiejskich. Płeć jako czynnik różnicujący*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2014.
- Matysiak I.: Sołtysi i sołtyski o pełnionych rolach i motywach sprawowania funkcji w wybranych środowiskach wiejskich, *Wieś i Rolnictwo* 2013, nr 3(160), s. 138–152.
- Niżyńska A.: *Kobiety w wyborach samorządowych w Polsce w 2010 roku*, [w:] *Kobiety, wybory, polityka*, M. Fuszara (red.), Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2013.
- Podgórska-Rykała J.: *Polityka równości płci na szczeblu samorządowym*, Oficyna Wydawnicza Humanitas, Sosnowiec 2016.
- Pótorak M.: *Kobiety, kwoty, polityka: gwarancje równości płci w Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2015.
- Ptak A.: *Rywalizacja polityczna w samorządach lokalnych. Studium wybranych gmin*, Poznań–Kalisz, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Wydział Pedagogiczno-Artystyczny, Poznań 2011.
- Ptak A.: *Wybory sołtysów i rad sołeckich. W poszukiwaniu prawideł rywalizacji wyborczej w organach pomocniczych samorządów gmin wiejskich w Polsce*, *Studia Regionalne i Lokalne* 2012, nr 3(49), s. 108–109.
- Siemieńska R.: *Kobiety i mężczyźni – aktorzy „płynnej rzeczywistości”. niespójność postaw, zachowań i pozycji – dwie dekady przemian w Polsce i na świecie*, [w:] *Polska po 20 latach wolności*, M. Bucholc, S. Mandes, T. Szawiel, J. Wawrzyniak (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2011.
- Stanny M.: *Wieś jako przedmiot badań demograficznych*, [w:] *Wieś jako przedmiot badań demograficznych na początku XXI wieku*, M. Halamska (red.), Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2011.
- Stasiak E.: *Uczestnictwo kobiet w sprawowaniu władzy w gminach wiejskich*, *Acta Universitatis Lodzensis Folia Sociologica* 2019, 68, s. 33–45.
- Szczepańska B., Szczepański J.: *Współczesne role kół gospodyń wiejskich w społecznościach lokalnych (na przykładzie województwa dolnośląskiego)*, *Acta Universitatis Lodzensis. Folia Sociologica* 2019, nr 68, s. 67–72.
- Ustawa o samorządzie gminnym z dnia 8 marca 1990 r. (Dz.U. z 1990 r., nr 16, poz. 95).
- Wilkin J.: *Polska wieś 2012 – główne tendencje, zjawiska i problemy. Synteza raportu*, [w:] *Polska wieś 2012. Raport o stanie wsi*, J. Wilkin, I. Nurzyńska (red.), Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2012.
- Wojcieszak M.: *Women’s cooperation in Polish rural areas*, *Proceedings of the 2019, International Conference „Economic Science for Rural Development”* 2019, nr 50, s. 248–256. DOI: 10.22616/ESRD.2019.031.

The role woman-administrator village in shaping local development

Summary. The aim of the article is to analyze the level of women's participation in rural self-government on the example of the reeve function in Gniezno commune and to show the role and importance of women reeves in shaping local development on the example of this commune. The paper uses primary and secondary source materials. Secondary sources are scientific literature on local development and local government. The first part of the article presents the role and importance of the village leader and presents the most important information about the analyzed commune. Primary sources are the results of research conducted in March 2020 on the involvement of women in the role of village leader in the municipality of Gniezno using the survey technique. On the basis of the results of the conducted research, it can be concluded that in this commune there has been an increase in the number of women in the local environment playing the role of village hosts. Respondents indicated that the main reason for their candidacy for this function was a strong need for changes in the village. The positive benefit of performing the function of a village leader was to build a network of new contacts, increase in self-fulfilment, experience and social competences.

Key words: woman, mayor, local authority, village